

GUATEMALA: ALGUNES REPRESENTSÀLIES QUE PATEIXEN ELS DOCENTS DE PART DELS GOVERNS NEOLIBERALS I CONSERVADORS

Per Carlos Enrique Fuentes Sánchez,³³

Guatemala és un país en què impera la injustícia social. Està catalogat, en l'àmbit mundial, com un dels països on existeix més injustícia. Aquesta injustícia es manifesta en tots els aspectes de la vida: en l'econòmic, en el polític i en el social. En aquest últim, hi ha injustícia en la família, l'església, el barri, el municipi i en el país; a les fàbriques, en el camp, a la ciutat; la justícia mateixa resulta injusta en afavorir aquells que poden comprar-la. Hi ha injustícia en els diferents sectors de la societat, en els distints gremis, i en els quatre pobles que conviuen en el país. Òbviament, el magisteri nacional també pateix de tals injustícies, traduïdes en represàlies i violacions econòmiques, polítiques i socials.

Les lluites del magisteri reivindicatives, pel que fa a drets econòmics, polítics i socials, es donen, a l'inici, en les meses de negociació; però quan aquestes no donen resultat es fan acompanyar d'accions de fet, com les marxes al carrer, presa de carreteres, ports, fronteres, edificis públics, etc. Aquestes accions tornen, en algunes ocasions, jornades de 20 o 30 dies de suspensió de tasques en què hi participa el 80% del professorat en servei. Davant accions d'aquesta mena, l'Estat respon amb represàlies de distinta classe.

En l'aspecte econòmic, per exemple, el govern va trigar dos anys en aprovar la denúncia del pacte col·lectiu de condicions de treball; que es va consumir el gener de 2018. Però de res va servir que el ministre d'Educació i fins i tot el president de la República l'haguessin signat, ja que el ministre de Finances, lligat al sector empresarial, va retardar l'homologació d'aquest pacte un any més, amb l'argument que no hi havia fons per a pagar els compromisos financers

que el pacte exigia. Per això, hi va haver necessitat d'acudir al Congrés de la República, lloc en què diverses bancades van voler negociar aquesta homologació. Normalment, són processos que haurien de trigar no més de dos o tres mesos. Però la represàlia no es quedà allà.

Un cop homologat el pacte, hi hagué noves represàlies en no fer efectius els seus compromisos; és a dir, en no pagar als docents de manera immediata sinó ajornar el pagament fins a quatre mesos després, ja a l'any 2019. Es van dir, per part del ministre de Finances, moltes raons però posteriorment es va poder deduir que, amb la idea de ser el candidat presidencial oficial, no volia homologar el pacte sinó emprar aquests diners en la seva candidatura. Després de renunciar al gabinet a final de l'any passat, es va presentar com a candidat presidencial per un altre partit.

Per altra banda, hi ha represàlies econòmiques quan als docents que es jubilen del servei actiu no se'ls paga fins a final del mes en què han renunciat a la seva feina. La pensió per jubilació triga a arribar a mans del mestre fins a cinc o sis mesos, per la qual cosa la majoria de mestres opta per no renunciar; o sigui no jubilar-se, o bé fer un préstec gran als bancs del sistema, mentre no els paguen la pensió per jubilació. Cal anotar, a més, que la pensió oferta als docents jubilats, Q.5,290.00, no és suficient per a cobrir les despeses de la cistella general bàsica, que està en Q.8,270.00; raó per la qual molts docents no pensen en jubilar-se, sobretot els de l'última classe (la "F") de l'escalafó magisterial, que esperen que la pensió per jubilació arribi a Q.8000.00 mensuals, cosa que no passarà.

Els baixos salaris són una altra represàlia contra el professorat, ja que cap president de l'últim segle, d'acord amb les línies de l'oligarquia, ha ofert un salari digne als mestres, malgrat estar establert en les lleis vigents. Un mestre de primer ingrés guanya Q.340.00 mensuals, (aproximadament 440 euros), que és menys del que costa la cistella bàsica alimentària. Després de 24 anys de servei, els docents guanyen Q.6,800.00 mensuals, que no arriba per a cobrir la cistella bàsica general que està cotitzada en Q.8300.00; fet pel qual molts docents han de treballar dues i tres jornades.

Es nota una gran injustícia en saber que hi ha funcionaris que guanyen més de Q20000.00 mensuals, o el president de la República que, segons l'organització [tusalario.com](https://tusalario.org/guatemala/tu-salario/salarios-de-los-vip/lideres-politicos) (<https://tusalario.org/guatemala/tu-salario/salarios-de-los-vip/lideres-politicos>) guanya Q146 mil mensuals, (molt més que Pablo Sánchez), una quantitat que un docent mitjà obtindria en més de dos anys de feina.

Malgrat que el pacte col·lectiu de condicions de treball estableix algunes prestacions adequades, encara no són suficients perquè els mestres puguin viure dignament; per la qual cosa un alt percentatge té préstecs en un, dos i fins i tot tres bancs del sistema.

Les represàlies en l'aspecte social es fan evidents quan els mitjans de comunicació al servei del govern i els empresaris de l'educació assenyalen i ataquen l'escola pública de ser deficient, de no complir els 180 dies de classe i apunten els mestres com a culpables de que els alumnes no aprenguin. Una gran part de la ciutadania, que no té l'oportunitat d'escoltar o de llegir la defensa que el professorat fa del seu treball, es creu aquests atacs; ja que els mitjans de comunicació no cedeixen els espais necessaris per als seus aclariments.

Una altra forma de represàlia indirecta és la reducció de la cobertura educativa, sobretot a primària, etapa en la qual milers de nens i nenes emigren cap als Estats Units d'Amèrica, deixant les aules buides i fent que molts docents siguin declarats subutilitzats i quasi obligats a traslladar-se a altres centres en què hi ha més infants. Per aquest motiu, molts docents han de pagar transport i, en alguns casos, aquesta situació els provoca desintegració familiar.

Un cop iniciada una aturada de feina per part del magisteri nacional, els mitjans de comunicació massius, ràdio, premsa i televisió, ataquen els docents i els assenyalen com a irresponsables, de ser violadors dels drets dels nens, amb la qual cosa instiguen els pares de família perquè rebutgin els mestres que han donat suport a l'aturada de feina. Hi ha hagut casos en que els pares de família tanquen les portes de les escoles amb nous panys perquè els mestres no entrin una vegada acabat un moviment reivindicatiu. Alguns mestres, fins i tot, han estat amenaçats de ser linxats pels pares de família i han hagut de ser traslladats a centres educatius d'altres indrets. A més

d'això, els pares de família, instigats pels mitjans de comunicació, exigeixen al professorat reposar els dies "perduts" durant el moviment o l'atur. Però el pitjor és la repressió física i legal contra els mestres, ja que la Policia Nacional Civil en dues ocasions ha arribat a colpejar mestres i a empresonar-ne algun.

Un problema de represàlia es dona també quan els fons dels subsidis que l'Estat dona a les organitzacions de pares de família de les escoles públiques no arriben a temps i s'endarrereixen dos o tres mesos. Els pares de família assenyalen els mestres de ser els culpables dels endarreriments i qui paga aquesta represàlia són els nens i les nenes que no reben l'esmorzar escolar.

Tot just l'any passat, el president de la República va assenyalar que els estudiants de la Universitat Nacional sortien "molt cars" a la població guatemalena, sense tenir en compte que, quan els estudiants dels últims anys de les diferents carreres fan el seu Exerci Professional Supervisat -EPS- a escoles, hospitals, jutjats i altres institucions de l'Estat, estalvien al mateix Estat molts milions de quetzals. I encara més, malgrat que el vicepresident de la República va ser rector de la Universitat Nacional, es va produir una reducció de fons a aquesta. Això, com a represàlia perquè el professorat i els estudiants de la Universitat Nacional va sortir a protestar contra el president de la República per haver deixat sense efecte el conveni d'existència de la Comissió Internacional contra la Impunitat a Guatemala -CICIG-, entitat que, juntament amb el Ministeri Públic, a part de senyalar la corrupció de molts funcionaris de l'Estat, amb la inclusió del fill i del germà del president, i a aquest mateix, per haver incorregut en mals manejos financers.

Es pot entendre com a represàlia el fet que moltes escoles destruïdes per fenòmens naturals, (tremolors, inundacions, deteriorament a causa del pas del temps, etc.), no disposen ja de les condicions de seguretat per a acollir estudiants. Malgrat això, es continuen emprant i és molt difícil, i en alguns casos impossible, aconseguir fons per a reparar-les. Alguns centres, en la seva gran necessitat, es veuen obligats a fer aliances públic-privades amb les empreses transnacionals de begudes com la Coca Cola i la Pepsi Cola.

Conclusió: com en altres països el magisteri nacional de Guatemala ha patit i continua patint les represàlies descrites, i altres tantes aplicades en l'àmbit de cada individu. Malgrat aquests atacs, el magisteri organitzat continua la lluita en favor de l'educació pública de qualitat i amb qualitat per a totes i tots.

Traducció: Montserrat Nadal

³³Carlos Enrique Fuentes Sánchez és exdirigent sindical